

Rettsoppgjøret

Det skulle skje i norsk Okkupasjonstid. I Terboven og politigeneral Redess inn i en bunker 9. mai, og tok sine egne liv. 3 dager senere, 11. mai tok Jonas Lie og Rogstad sine liv på Skallum gård i Bærum, der de hadde forskanset seg i noen dager omringet av hjemmefrontstyrker.

Mange tyske gestapister ble funnet rundt om i tyske interneringsleire der de hadde kledd seg hærens uniformer. Det var bl.a. tilfeller med en av krigens verste torturister, Sigfried Fehmer. I Porsgrunn ble 74 gestapister arrestert og ført til Victoria Terrasse.

Deres sjef Fehlis ble også tatt her, men greide å skyte seg selv.

«ministerpresidenten» meldte seg på Oslo Politikammer i Møllergaten 9. mai sammen med seks av sine ministre, og de ble alle straks arrestert. Quisling forlangte riktignok å bli behandlet som «statsoverhode» men til ingen nytte.

Langsamt og sikkert malte rettsapparatets kvern, og fengslene fyltes med de mange som hadde et alvorlig oppgjør med

domstolene i vente. Fangeleiren Grini som ble omdøpt til llebu, ble det sted som fikk ta imot de fleste.

Det tok noen år før rettsoppgjøret var slutt. Men da var omtrent 46 000 ilagt straff. Slett ikke alle disse hadde vært medlemmer av NS. 18 000 fikk frihetsstraff og 28 000 ble straffet med bøter. 30 norske og tyske krigsforbrytere ble dømt til døden og 25 av dommene ble fullbyrdet.

Den lengste og mest omfattende rettsaken var selvsagt saken mot Vidkun Quisling. Hans landsforræderi ble grundig klarlagt, og han endte sitt liv foran en eksekusjonspeletong på Akershus.....

Oppgjør med landssvikere og krigsforbrytere

Arrestasjonslister var utarbeidet sammen med instruksjer til politiet og etterforskningsorganene som snart skulle tre i funksjon. Det er anslått at politi og hjemmestyrker pågrep i underkant av 29.000 personer. Fangetallet lå på ca 14.000 den 1. juli 1945. Ved utgangen av året var antallet fengslede og internerte sunket til under 8000.²¹

Omkring årsskiftet 1945/46 var rundt 5000 nordmenn engasjert i landssvikoppjøret innenfor rettsapparat, politi og fengselsvesen. Størst interesse knyttet det seg til rettsaken mot Vidkun Quisling som startet den 20. august 1945. Quisling ble henrettet etter at høyesterett den 24. oktober hadde stadfestet kjennelsen om dødsdom i Eidsivating Lagmannsrett.

Domstolene idømte lovens strengeste straff mot i alt 30 nordmenn og 15 tyske krigsforbrytere. 10 av dødsdommene ble avsagt i forbindelse med prosessen mot Henry Rinnan og hans medløpere som hadde en uhyggelig merittliste å svare for. Benådning reduserte seinere antallet fullbyrdede dødsdommer til å omfatte 25 nordmenn og 12 tyskere. Den siste av henrettelsene fant sted i august 1948. I alt ble det innledet etterforskning mot vel 90.000 personer. Men bare vel halvparten, ca. 46.000, endte med siktelse. Domstolene idømte ubetinget fengselsstraff i 17.000 tilfeller. I ca. 600 saker dreide det seg om fengselsdommer på 8 år eller mer. Fengsel var vanlig straffereaksjon for NS-ledere, frontkjempere, medlemmer av hirdens væpnede avdelinger, deltakere i de NS-registrerte særdomstoler samt ansatte i norsk Stats- og Grensepoliti. En særlig forhatt gruppe var de som hadde gått til Gestapo eller til norsk politi med opplysninger som utsatte okkupasjonsmaktens motstandere for arrestasjoner, tortur eller trusler om inngrep. I alt ble 4765 personer straffet for forræderi eller for å ha bedrevet annet hemmelig arbeide for tysk sikkerhetspoliti. De som bare hadde NS-medlemskap å svare for, i overkant av 26.000 personer, slapp vanligvis med bot og tap av stemmerett for 10 år.

Quisling tror på myk overgang

5. mai om ettermiddagen talte Quisling i radio — og talen gikk ut over høyttalere som var stillet opp en rekke steder i byene. Quisling understreket at hans regjering ville bestrebe seg på å opprettholde ro og orden i landet. Borgerkrig måtte for enhver pris unngås! «Den nasjonale norske regjering er landets lovlige regjering. Inntil den er avløst av annen lovlige regjering, må den derfor adlydes.» Quisling forsikret at NS' væpnede avdelinger bare skulle fungere som et norsk ordensvern, og de sto under norsk kommando.

Folk som samlet seg rundt høyttalene, ristet smilende på hodet. Mange hadde vært på

og tro at han ville bli «avløst» på ordinær måte? Meget taler for at Quisling mente nettopp det. På et førermøte på Slottet samme dag ble det i fullt alvor drøftet forskjellige former for «myk» overgang til et fredsstyre. Et felles ordensvern av Hirden og Milorg var en slik mulighet, men møtedeltakerne kunne ikke bli enige om hvilke distinksjoner en slik styrke skulle ha.

Samme dag åpnet politimester Jonas Lie en frontkjemperutstilling i Håndverkeren i Oslo. I sin tale poengterte også han at NS ikke ønsket borgerkrig, men han la til: «Men hvis de andre absolutt vil ha den, hvis de andre innleder den og vil den, så skal de finne seg beredt til å ta den»

Krigens verste angiver

Krigens verste angiver og torturist var Henry Oliver Rinnan. Han var født i 1915 i Trøndelag og Trondheim ble hans hovedkvarter under krigen. Her etablerte han den såkalte «Sonderabteilung Lola» i forståelse med Gestapo, og ved infiltreringsvirksomhet og provokasjoner klarte denne gruppen på 60 mennesker å overgi i tyskerens hender over 1000 aktive motstandsfolk, hvorav 80 ble drept og flere hundre torturert.

Rinnan ble tatt etter frigjøringen og sammen med flere av sine medarbeidere stilt for retten. Selv ble han funnet skyldig i 13 mord og fikk sin dødsdom.

Quisling har sagt —

«vi har det diktatur som oppstår som følge av en enkelt manns maktsyke begjær. Hos de fleste mennesker ligger trangten til å gjøre seg gjeldende, hos enkelte er denne trang så sterk, at man for enhver pris må fram til makten uansett mål og midler.»

Quisling i foredrag 30 mai 1937 iflg. Fritt Folks referat.

En Rinnan-udåd

Den 22. februar var en gruppe Englandsfarere, blant dem mange fra Oslo-området, klar til å reise over med en fiskeskøyte fra Godøy vest av Alesund. En annen båt, Viggo, lå klar øst for byen for å transportere dem til et møtested ved Hustruhamn like nord for Godøy.

Men Gestapo visste om ekspedisjonen og var rede til å gripe inn. Det lokale gestapokontor var kraftig forsterket av folk fra Trondheim, blant dem angiver Henry Oliver Rinnan.

Gjennom to av Rinnans agenter hadde Gestapo klart å infiltrere i en av Alesunds ekspedisjonsgrupper. En høy Gestapo-offiser sto klar med bil for å følge etter droesen som skulle kjøre flyktingene til motorbåten Viggo, som Gestapo visste lå et eller annet sted i Alesund-området.

Sent på kvelden kom droesen og hentet flyktingene, blant dem de to angiverne. Gestapo-offiseren hoppet i bilen for å følge etter, men var uheldig, kjørte utfor og punkterte. Tyskerne sperret alle hovedveier i håp om å finne flyktingene, men uten hell. Imidlertid førte

disse tiltak til at mange av flyktingene ble sterkt forskinket, og dette fikk skjebnesvangre følger. Båten som førte dem til Hustruhamn, kom lenge etter avtalt tid. De som skulle føre dem videre, var etter instruks reist derfra. Viggo returnerte derfor til stedet (Lerstadnakken) øst for Alesund, der den la seg til ankers med 29 mennesker ombord for å vente på nye ordre fra ekspedisjonsgruppen. Den var imidlertid sprengt i løpet av natten. I alt var omkring 50 personer arrestert.

Kvelden etter fikk de to Rinnan-folkene lov til å ro i land. De var ikke sene om å ringe fra nærmeste kiosk til hovedkvarteret. Kort etter var Viggo omringet av båter fra sjøen og soldater fra land. Av flyktingene som ble tatt — noen få hadde dratt fra borde før tyskerne kom — ble 18 menn henrettet på Trandum den 30. april. En var slått ihjel under forhør, en ble henrettet på Falstad i oktober. Dette var Henry Rinnans første store seier i tysk tjeneste, den som ble til boken og filmen «Englandsfarere».

Quisling i varetektsarrest

Meldte seg „frivillig“ sammen med endel andre „ministre“.

Oslo 9 (NTB): På en pressekonferanse i dag opplyste politimesteren i Oslo, Henrik Meyer, at advokat Sven Arntzen, midlertidig fungerer som rikspoliti-sjef. Han meldte videre at Quisling sjel hadde framskutt seg for politiet i dag morges og at han no sitter i varetektsfengsel. Han hadde følge bl. a. av ministrene Skauke, Stang, Lippestad, Fuglesang, Vasebotten og von

Hirsch. De er også satt i varetektsfengsel, tidligere er ministrene Whist og Skarphagen arrestert. Medlemmene av Quislings hogaterett er også arrestert, likeledes riksadvokat, fylkesfører Holm og Orvar Sæther. I alt om lag 400 personer er arrestert. Ellers meldes fra alle kanter av landet at alle framtrede medlemmer av NS arrestert etter hvert.

Quisling henrettet klokka 2,40 i natt

Etter at fru Quislings søknad om benådning var avslått

Justisdepartementet meddeler: Vidkun Quisling ble ved Høyesteretts dom av 13. oktober dømt til døden. Høyesterett anbefalte ikke benådning. Heller ikke riksadvokaten.

Quisling har sendt Kongen en forestilling hvor han hevder at han er uskyldig dømt, men sier at han ikke søker benådning.

Fru Quisling har derimot søkt om benådning for sin mann. Kongen har i statsråd i går avslått fru Quislings benådningssøknad og bestemt at dommen skal fullbyrdes.

Dommen er fullbyrdet ved skytning i morges kl. 2.40, og de pårørende er underrettet kl. 9 i formiddag.